VM/Kansantalousosasto
Huovari ja Orjasniemi

13.5.2024

Vastaukset talousvaliokunnalle koskin finanssipolitiikan kerrointa ja hystereesiriskiä.

Mikä on VM:n talousennusteessa käyttämä finanssipolitiikan kerroin? Kuulemisissa on esitetty, että se olisi 0,5 tai 0,65, kun kirjallisuuden perusteella kertoimen tulisi olla 1 ja komissio käyttää kerrointa 1,5. Miten VM:n arvio finanssipolitiikan kertoimesta on muuttunut aiempiin vuosiin ja viime vaalikauteen verrattuna? Mistä muutos johtuu?

Ennustetta laadittaessa riihessä päätettyjen toimien vaikutusta talouskehitykseen ei tehty suoraan kerroinvaikutusta käyttämällä. Finanssipolitiikan kerroin kuvaa finanssipoliittisten toimien suuruuden ja bruttokansantuotteen arvon muutoksen välistä suhdetta. Ennusteessa finanssipoliittisten toimien vaikutukset arvioidaan useilla menetelmillä ja vaikutuskanavien kautta. BKT-ennuste muodostuu yksittäisten kansantalouden tilinpidon muuttujien ja muiden ennustettavien muuttujien kautta. Vaikutus bruttokansantuotteen arvoon koostuu em. alaerien muodostamasta kokonaisuudesta. Lisäksi ennustemuutoksen suuruutta arvioitiin useammalla kokonaistaloudellisella mallilla. Näin saatuja BKT:n muutosarviota verrattiin myös kirjallisuudessa käytettyihin finanssipolitiikan kertoimiin, ja todettiin, että muutosarvion suuruusluokka vastaa kirjallisuudessa esiintyviä kertoimia.

Laskennallisesti voidaan arvioida, että toimien aiheuttama ennustemuutos vastaa noin kerrointa 0,6. Tämä on ennustemuutoksena linjassa kirjallisuudessa estimoitujen finanssipolitiikan kertoimien kanssa, jotka yleisemmin vaihtelevat julkiselle kulutukselle välillä 0,6 – 1 ja verojen kertoimet ovat yleensä arvoitu tätä pienemmiksi.

On myös hyvä muistaa, että ennuste ei ole toimien vaikutusarvio eikä ennusteisiin viedään yleensä toimien ja muiden tapahtumien vaikutuksia täysmääräisenä. Vastaavasti esimerkiksi hallituksen työllisyystoimien arvoidut positiiviset kasvuvaikutukset eivät näy suhdanne-ennusteessa täysmääräisesti. Tällöin ennusteesta lasketun finanssipoliittisen kertoimen on parempi olla arvioiden alalaidassa kuin ylälaidassa.

Finanssipolitiikan kertoimelle ei myöskään ole mitään yksittäistä oikeaa arvoa, vaan arviot kertoimesta vaihtelevat varsin paljon mm. toimien luonteen ja suhdannetilanteen mukaan ja estimoidut finanssipolitiikan kertoimet vaihtelevat varsin paljon kirjallisuudessa. Lisäksi finanssipolitiikan kerroin on usein estimoitu lyhyen aikavälin vaikutuksena.

Täten ei voikaan olla yhtä yksittäistä finanssipoliittista kerrointa, jota VM käyttäisi kaikissa laskelmissa, vaan kerroin vaihtelee laskelman tarkoituksen ja luonteen mukaan. VM:n arvio finanssipolitiikan kertoimista ei ole muuttunut aiempiin vuosiin verrattuna. Julkisten menojen osalta valtiovarainministeriön arvioita finanssipolitiikan kertoimesta on esitelty syksyn 2019 taloudellisessa katsauksessa.

VM:n skenaariolaskelmissa on käytetty kerrointa 0,5, mutta niissä kyse on pitkänaikavälin vaikutuksesta. Koska julkisen kulutuksen ja verotuksen muutosten vaikutus vähenee vuosien kuluessa, tällöin on perusteltua käyttää pienempää kerrointa.

Meillä ei ole tiedossa, mitä kertoimien arvoja komissio on käyttänyt viimeaikaisissa ennusteissaan. Vuoden 2012 syksyn ennustejulkaisun perustella keskimääräinen kerroin on ollut 0,4. EU:n velkakestävyysanalyysissä käytetään kerrointa 0,75.

Miten valtiovarainministeriössä arvioidaan hystereesiriskiä nyt tehdyn ennusteen toteutuessa? Miten arvio hystereesistä muuttuu, jos talouskasvu on ennustettua heikompaa?

> Julkisen talouden sopeutustoimilla on väistämättä negatiivisia vaikutuksia talouden kasvuun lyhyellä aikavälillä. Kuten taloudellisessa katsauksessa on todettu, arvio vaikutuksesta ennusteessa on alustava ja siihen sisältyy epävarmuutta. Hallituksen sopeutustoimien vaikutus kysyntään voi poiketa alustavasta arviosta, varsinkin jos suhdannetilanne ei ole ennusteen mukainen. Heikompi suhdannetilanne suurentaisi vaikutusta ja parempi vähentäisi sitä. Näillä näkymin sopeutustoimet ajoittuvat suhdannetilanteeseen nähden kohtuullisen hyvin, kun korkojen laskun ja inflaation hidastumisen myötä sekä kotimainen että ulkomainen kysyntä on piristymässä.